

- **שם המחקר:** מיניות, מוגבלות ומשפט: לקראת המשגה חדשה של זכויות מיניות לאנשים עם מוגבלויות.
- **שנה:** 2024
- **סוג מחקר:** דוקטורט
- **מס' קטלוגי:** 890-113-2018
- **שמות החוקרים:** רינה ב. פיקל בהנחיית פרופ' שגית מור.
- **רשות המחקר:** אוניברסיטת חיפה הפקולטה למשפטים.

תקציר המחקר

מחקר זה נערך בסיוע מענק מקרן שלם.

עבודת דוקטורט זו חוקרת את מערכת היחסים המורכבת בין מוגבלות, מיניות ומשפט. העבודה מבקשת להתמקד בנושא הזכויות המיניות של אנשים עם מוגבלויות ולספק המשגה מעמיקה של מונח זה. גישת המחקר היא אינטרדיסציפלינרית ומשלבת תאוריות מתחום חקר המשפט והחברה לרבות לימודי מוגבלות, תאוריות של מיניות ואזרחות מינית, זכויות אדם וזכויות אנשים עם מוגבלויות. גישה בין-תחומית זו מאפשרת לדייק ולהרחיב בעת ובעונה אחת את ההבנה של האופן בו תפיסות חברתיות ומנגנונים משפטיים מעצבים את מושג הזכויות המיניות.

עבודת הדוקטורט מבקשת לענות על השאלות הבאות:

- (1) מהן זכויות מיניות של אנשים עם מוגבלויות?
- (2) מה מיוחד בהן בהשוואה לזכויות מיניות כלליות?
- (3) איזה תפקיד ממלא המשפט בעיצובן?
- (4) כיצד בתי המשפט ושחקנים חשובים נוספים תורמים להבנייה זו?
- (5) אילו תפקידים ממלאות תפיסות חברתיות, רגולציה משפטית ולבר-משפטית בעיצובן?

הדיסרטציה מורכבת מפרק תיאורטי מבואי ושלושה מאמרים אמפיריים. הפרק המבואי משמש כמסגרת תיאורטית למאמרים ומציג מודל תיאורטי חדש של זכויות מיניות המבוסס על תובנות וממצאים שהתקבלו במחקרים האמפיריים.

הנחת היסוד של עבודה זו היא שזכויות מיניות של אנשים עם מוגבלויות נמצאות במפגש בין משפט וחברה, מוגבלות ומיניות. ההגדרות המקובלות לזכויות מיניות של אנשים עם מוגבלויות כוללות התייחסות לצרכים מיניים, זהות מינית ומגדרית, נגישות לשירותי בריאות וחינוך מיני ועוד. המודל התיאורטי המוצג מבקש להציע מסגרת נורמטיבית להגדרת זכויות מיניות, שאינה נשענת על חקיקת זכויות ספציפית, ומתבססת על עקרונות יסוד מתחום לימודי המוגבלות, שיח הזכויות ותאוריות סוציולוגיות של אזרחות מינית.

עפ"י המודל המוצע הגדרה רחבה של זכויות מיניות של אנשים עם מוגבלויות צריכה לכלול שלושה רכיבים מרכזיים: נגישות, בחירה ועונג. שלושת הרכיבים הללו מהווים אבני דרך במסגרת התאורטית הרחבה של המודל ובהבנייה החברתית-משפטית של מיניות ומוגבלות, כפי שעולה מהמחקרים האמפיריים. בנוסף, נגישות, בחירה ועונג הם מושגים רחבי יריעה היכולים לכלול בתוכם ולהגן על כלל הרבדים הדרושים לחיים מיניים מלאים, שיויוניים ומספקים.

המאמר הראשון "Disability, rights, and the Construction of Sexuality in Tort Claims," בוחן כיצד בתי המשפט מגדירים את מיניותם של אנשים עם מוגבלויות בתיקי נזיקין במערכת המשפט הישראלית, בהיעדר מסגרת נורמטיבית וללא תחולה ישירה של חקיקת זכויות מחייבת. המחקר מגלה שינוי הדרגתי בבהבנה ובהבנייה השיפוטית, וכניסה הדרגתית של גישה פרוגרסיבית ומכלילה יותר, לצד המשך השימוש בטרמינולוגיה רפואית אינדיבידואליסטית.

המאמר השני "Disability, Sex Work, and the Law: A Comparative Case Study of Two Judicial Rulings." חוקר את ההבניה החברתית-משפטית של מיניות ומוגבלות בהקשר של עבודת מין, באמצעות מקרי בוחן מישראל ואוסטרליה. המחקר מדגיש את הצורך ברפורמות משפטיות נוספות כדי להכיר במיניות כזכות אדם והשרשת תפיסות נכותניות (אייבליסטיות) המשפיעות על התוצאות והשיחר המשפטי בפסקי הדין. המאמר השלישי "Intellectual Disability and Sexuality in Ultra-Orthodox Jewish Communities," בוחן את המנגנונים המאסדרים והנורמות החברתיות הלב-משפטיות המשפיעות על ההבניה של מיניות ומוגבלות בקהילות החרדיות בישראל. המחקר זיהה מבנה חברתי ייחודי התומך בנישואין ובאינטימיות מינית עבור אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית, בתוך המסגרת הקהילתית. מסקנות המחקר מלמדות על האופן האלטרנטיבי בו ניתן להמשיג זכויות מיניות בקהילה שדוחה ערכים ליברליים ומערביים.

לסיכום, עבודת הדוקטורט מדגישה את הצורך בגישה תלוית הקשר ורגישה תרבותית על מנת לבסס ולהגן על זכויות מיניות של אנשים עם מוגבלויות. המודל התיאורטי וממצאי המאמרים האמפיריים מציגים את ההבניה המשפטית-חברתית של זכויות מיניות ומציעים המשגה חלופית המבוססת על עקרונות המפתח של נגישות, בחירה, ועונג. המשגה זו עשויה לתרום רבות למחקר בתחום זכויות אדם, לימודי מוגבלות ולימודי מיניות ולספק קרקע מוצקה לפיתוח מדיניות חברתית שוויונית ומכלילה.

מילות מפתח: מוגבלות שכלית התפתחותית, בוגרים +21, חקיקה וזכויות, מדיניות וממשל, מיניות, זוגיות והורות, סינגור עצמי, זכויות מיניות, זכויות אדם, משפט, בתי משפט, מחקר של קרן שלם.

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)